

UCHWAŁA NR/...../2021
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
z dnia 2021 r.

w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Świsłoczy

Na podstawie art. 18 pkt 1 i pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 z późn. zm.¹) oraz z art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098) uchwała się, co następuje:

§ 1.1. Tworzy się Park Krajobrazowy Doliny Świsłoczy (zwany dalej Parkiem) o powierzchni 14 815,7 ha, położony w województwie podlaskim, w powiecie białostockim na terenie gmin: Gródek (7 579,81 ha) i Michałowo (1 416,85 ha) oraz w powiecie sokólskim na terenie gminy Krynki (5 819,04 ha).

2. Zasięg Parku wyznaczają współrzędne geograficzne punktów załamania granic w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych „PL-1992”, których wykaz stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

3. Przebieg granic Parku przedstawia mapa pogładowa, stanowiąca załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2.1. Podstawowym celem ochrony Parku jest zachowanie mozaiki krajobrazów na terenie lewobrzeżnej części zlewni rzeki Świsłocz położonej między jej dopływami: Jałówką i Nietupą oraz dziedzictwa historyczno-kulturowego wynikającego z bogactwa kultur, narodów i religii, przenikającego się osadnictwa białoruskiego, polskiego, tatarskiego i żydowskiego.

2. Do szczególnych celów ochrony Parku należy:

1) ze względu na wartości przyrodnicze:

- a) zachowanie naturalnej doliny z meandrującą rzeką Świsłocz i jej dopływami wraz ze starorzeczami i terenami źródliskowymi,
- b) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów zapewniających trwałość lokalnych populacji gatunków roślin i zwierząt, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych,
- c) zachowanie istniejącego zróżnicowania naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami gospodarki,
- d) zachowanie wysokiej różnorodności biologicznej obszaru,
- e) zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej,
- f) ograniczanie antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi,
- g) osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych;

¹Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 oraz z 2021 r. poz. 1038.

- 2) ze względu na wartości historyczne i kulturowe:
 - a) ochrona tożsamości kulturowej obszaru, ukształtowanej jako specyficzna mozaika kultur, narodów i religii w wyniku przenikającego się osadnictwa białoruskiego, polskiego, tatarskiego i żydowskiego,
 - b) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego z typową dla obszaru strukturą osadnictwa, siecią dróg, użytkowaniem gruntów oraz obiektami kultury materialnej,
 - c) zachowanie i dokumentowanie śladów wydarzeń historycznych,
 - d) utrzymanie i odtwarzanie lokalnych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
 - e) utrzymanie charakterystycznych typów i układów zabudowy,
 - f) zachowanie charakterystycznych cech lokalnej architektury;
- 3) ze względu na walory krajobrazowe:
 - a) zachowanie istniejącego krajobrazu wraz z jego składnikami, walorami fizjonomicznymi i powiązaniem ekologicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zespołów krajobrazu otwartego, stanowiącego efekt współistnienia ekstensywnej gospodarki rolnej z naturalnymi elementami środowiska,
 - b) kształtowanie i rewitalizacja krajobrazów zniekształconych,
 - c) ochrona charakterystycznych dla obszaru form rzeźby.

§ 3.1. Na terenie Parku wprowadza się następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne;
– z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
 - 8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
 - 9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
 - 10) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
 - 11) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
 - 12) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy oraz ostatecznych i prawomocnych decyzji o warunkach zabudowy obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały.
3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 nie dotyczy:
- 1) realizacji przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których:
 - a) nie ma obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
 - b) obowiązek sporządzenia raportu został stwierdzony na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku.
 - 2) części Parku wskazanych na mapach poglądowych stanowiących załącznik nr 3 do niniejszej uchwały. Zasięg tych części Parku wyznaczają współrzędne geograficzne punktów załamania granic Parku w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych „PL-1992”, których wykaz stanowi załącznik nr 4 do niniejszej uchwały.
4. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 nie dotyczy:
- 1) tworzących zadrzewienia śródpolne:
 - a) krzewów rosnących w skupisku, o powierzchni do 25 m²,
 - b) drzew, których obwód pnia na wysokości 5 cm nie przekracza:
– 80 cm – w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,

- 65 cm – w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz platanu klonolistnego,
 - 50 cm - w przypadku pozostałych gatunków drzew,
 - których usunięcie jest konieczne w celu przywrócenia użytkowania gruntów rolnych;
- 2) drzew i krzewów, które obumarły lub nie rokują szansy na przeżycie (w tym złomów i wywrotów);
- 3) zadrzewień likwidowanych w ramach realizacji celów ochrony Parku, o których mowa w § 2, po uzyskaniu akceptacji Dyrektora Parku.
5. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i 5 nie dotyczą części Parku, na których położone są złoża kopalin:
- 1) udokumentowane do dnia 31 grudnia 2005 r., których dokumentacje zostały zatwierdzone przez właściwy organ administracji geologicznej;
 - 2) udokumentowane na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia 31 grudnia 2005 r.;
 - 3) udokumentowane na podstawie informacji geologicznych zawartych w dokumentacjach sporządzonych i zatwierdzonych przez właściwy organ administracji geologicznej do dnia 31 grudnia 2005 r.;
 - 4) wykorzystywanych do celów leczniczych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych;
 - 5) w obrębie działek o numerach ewidencyjnych 60, 62/2, 86/2, 86/3, 87/1, 295/2, 296/2, 297, 298, 299 i 300, obręb Bobrowniki, gm. Gródek.
6. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 5 nie dotyczy części Parku:
- 1) w obrębie działki o numerze ewidencyjnym 23, obręb Ozierany Małe, gm. Krynki,
 - 2) w obrębie działki o numerze ewidencyjnym 2, obręb Kruszyniany, gm. Krynki,
7. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 nie dotyczy:
- 1) części Parku, dla których w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub ich zmiany w zakresie terenów przeznaczonych w tych planach pod zabudowę;
 - 2) obszarów i terenów przewidzianych pod zabudowę w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, na których dopuszcza się uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej, usługowej i letniskowej pod warunkiem możliwości wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegu wód, określonej poprzez połączenie istniejących budynków, z wyłączeniem obiektów małej architektury, na przylegających działkach w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
 - 3) siedlisk rolniczych – w zakresie uzupełniania istniejącej zabudowy o obiekty do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód;

- 4) obiektów budowlanych na terenach ogólnodostępnych kąpielisk, plaż i przystani wodnych niezbędnych do ich funkcjonowania;
- 5) odbudowy, rozbudowy lub nadbudowy istniejących obiektów letniskowych, mieszkalnych, usługowych oraz o funkcji mieszanej w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie przybliżania istniejącej linii zabudowy na działce do brzegów wód, a także nie zwiększania istniejącej powierzchni budynku:
 - a) o nie więcej niż 10m² w przypadku budynków o powierzchni mniejszej lub równej 100 m²,
 - b) o nie więcej niż 10% w przypadku budynków o powierzchni powyżej 100 m²;
- 6) terenów wokół sztucznych zbiorników wodnych, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 7 lit. b, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha i o głębokości nie większej niż 3 m;
- 7) obiektów małej architektury w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, bez możliwości ich rozbudowy i zmiany użytkowania;
- 8) obiektów służących realizacji celów ochrony Parku, tj. wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju, realizowanych przez Park lub na zlecenie Parku;
- 9) części Parku wskazanych na mapach poglądowych stanowiących załącznik nr 5 do niniejszej uchwały. Zasięg tych części Parku wyznaczają współrzędne geograficzne punktów załamania granic Parku w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych „PL-1992”, których wykaz stanowi załącznik nr 6 do niniejszej uchwały.

§ 4. Wykonanie uchwały i nadzór nad Parkiem powierza się Zarządowi Województwa Podlaskiego.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

ZAŁĄCZNIKI DO UCHWAŁY

Załącznik nr 1 *Lista współrzędnych geograficznych punktów załamania granicy Parku Krajobrazowego Doliny Świsłoczy.*

Załącznik nr 2 *Mapa pogłądowa Parku Krajobrazowego Doliny Świsłoczy.*

Załącznik nr 3 *Mapa pogłądowa obszarów Parku, na których nie obowiązuje zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.*

Załącznik nr 4 *Lista współrzędnych geograficznych punktów załamania granic obszarów Parku, na których nie obowiązuje zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.*

Załącznik nr 5 *Mapa pogłądowa obszarów Parku, na których nie obowiązuje zakaz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.*

Załącznik nr 6 *Lista współrzędnych geograficznych punktów załamania granic obszarów Parku, na których nie obowiązuje zakaz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.*

Uzasadnienie

do uchwały w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Świsłoczy

1. Przedmiot regulacji:

Zakres regulacji dotyczy podjęcia uchwały w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Świsłoczy.

2. Podstawa prawna:

Art. 16 ust. 3 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2021 roku poz. 1098), zgodnie z którym utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony.

3. Uzasadnienie merytoryczne:

Park krajobrazowy, zgodnie z treścią art. 16 ust. 1 *ustawy o ochronie przyrody* obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Od 2020 roku prowadzone były prace mające na celu udokumentowanie rozpoznanych dotychczas walorów przyrody oraz dziedzictwa historyczno-kulturowego obszaru zlewni rzeki Świsłocz na odcinku między Jałówką a Krynkami. Wyniki tych prac zostały zebrane w opracowaniu pt. „Analiza przyrodniczo-kulturowa zlewni rzeki Świsłocz”, której współautorami są: dr Włodzimierz Kwiatkowski, dr Mirosław Stepaniuk oraz Katarzyna Rybakowicz z Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego w Białymstoku.

Cały analizowany obszar, o powierzchni ok. 27,5 tys. ha, położony jest w zlewni Świsłoczy, stanowiącej dopływ Niemna, na odcinku, gdzie koryto rzeki pokrywa się z granicą państwową Polski i Białorusi. Korzystną sytuację dla zachowania dobrego stanu zasobów przyrodniczo-krajobrazowych jest fakt, iż zlewnia rzeki w większości znajduje się w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”, utworzonym 35 lat temu, oraz w obrębie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000, którą tworzą: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Ostoja Knyszyńska” (PLH 200006) oraz Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Puszcza Knyszyńska” (PLB 200003). Oznacza to, iż niemal 80% analizowanego obszaru już teraz podlega ochronie prawnej. Ponadto tereny te charakteryzują się bezwzględną dominacją terenów leśnych, które zajmują niemal 65% badanej zlewni, w tym 50% to grunty PGL Lasy Państwowe.

Przeprowadzona waloryzacja przyrodnicza i historyczno-kulturowa analizowanego terenu potwierdziła wysoką jakość badanych zasobów. W ramach prac stwierdzono, iż najwięcej udokumentowanych najcenniejszych elementów przyrody, materialnych

świadczeń historii oraz obiektów o wysokich walorach kulturowych koncentruje się w części środkowej badanego obszaru, ograniczonej od północy doliną Nietupy (na wysokości wsi: Łapicze, Trejgle, Kundzicze i Ciumicze), a od południa – doliną Kołodziejzanki (na wysokości wsi Zubry i Mostowlany), a następnie dalej na południe wąskim pasem (przez tereny wsi: Dublany, Gonczary, Kondratki i Jałówka) aż po źródła rzeczki Jałówki.

W powyższym obrębie funkcjonują również:

- jeden z najstarszych rezerwatów – rezerwat przyrody „Nietupa” o powierzchni 273,73 ha,
- użytek ekologiczny „Bagno Rudaki” o powierzchni 46,81 ha,
- liczne pomniki przyrody, w tym aleje i grupy drzew pomnikowych.

Powyższa analiza stała się podstawą do uznania zasadności objęcia granicami projektowanego parku krajobrazowego obejmującego właśnie te najcenniejsze przyrodniczo, historycznie i kulturowo tereny, o łącznej powierzchni 14 815,7 ha. Granice tworzonego Parku poprowadzono w sposób dający możliwość ochrony terenów o najwyższych walorach przyrodniczych oraz historyczno-kulturowych położonych w obszarze zlewni rzeki Świsłocz, w tym w szczególności jej doliny oraz dolin jej głównych dopływów: Nietupy, Kołodziejzanki i Jałówki.

Pozostała część analizowanego terenu cechuje się dość niskim zaludnieniem i znaczną lesistością, co jednocześnie z położeniem w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Wzgórze Sokólskie” i obszarach Natura 2000, przekłada się na potencjalnie niski stopień zagrożeń dla środowiska naturalnego. Stąd uznano, iż reżim ochronny funkcjonujący w obrębie ww. form ochrony przyrody jest wystarczający do utrzymania jakości stwierdzonych tu zasobów przyrodniczych i nie ma potrzeby rozszerzać granic projektowanego Parku na cały badany obszar zlewni rzeki Świsłocz na odcinku między Jałówką a Krynkami. Jednocześnie tereny te, otaczając obszar projektowanego Parku, stanowią będą naturalną strefę buforową.

Opis przebiegu granic Parku został określony poprzez podanie listy współrzędnych punktów załamania granicy w państwowym układzie współrzędnych płaskich prostokątnych „PL-1992”, zgodnie z zapisami § 1 pkt 7 *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody* (Dz. U. z 2012 r. poz. 1080). Na potrzeby szczegółowego i jednoznacznego wyznaczenia granicy Parku przyjęto, że jej przebieg będzie prowadzony w głównej mierze po granicy działek ewidencyjnych lub granicy użytków gruntowych. W tym celu pozyskano dane z właściwych terytorialnie powiatowych ośrodków dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej.

Pod względem administracyjnym Park Krajobrazowy Doliny Świsłoczy położony jest na terenie dwóch powiatów: białostockiego i sokólskiego w gminach: Gródek, Krynki i Michałowo. Tereny leśne stanowią w przewadze grunty Skarbu Państwa, zarządzane przez trzy nadleśnictwa: Krynki, Waliły i Żednia. Grunty prywatne przeważają głównie w dolinach rzecznych i w pobliżu terenów osadniczych. Struktura użytkowania wskazuje na dominację terenów leśnych: zajmują one 61% powierzchni Parku, w tym 47% to grunty PGL Lasy Państwowe, zaś 14% stanowią lasy prywatne. Tereny użytkowane jako grunty orne oraz łąki i pastwiska zajmują ok. 36% powierzchni Parku. Inne formy użytkowania mają znaczenie marginalne. W sumie ponad 87% powierzchni Parku zajmują tereny o charakterze naturalnym i półnaturalnym.

Cechą wyróżniającą krajobraz Parku jest duże zróżnicowanie rzeźby terenu, dominacja zwartych kompleksów leśnych, z udziałem samosiewów sosny i zapustów brzoźowych na terenach, gdzie zarzucono gospodarkę rolną, oraz enklawy gruntów rolnych i łąk w sąsiedztwie terenów osadniczych. Pomimo wielowiekowej i miejscami bardzo intensywnej gospodarki leśnej, zbiorowiska leśne są dobrze zachowane, a w wielu miejscach mają charakter naturalny. Jest to krajobraz ukształtowany w końcowych etapach zlodowacenia środkowopolskiego. Występujące tu uwarunkowania środowiskowe, właściwe dla naturalnych krajobrazów polodowcowych przedostatniego zlodowacenia, nie mają właściwie żadnego odpowiednika w innych regionach Polski. Różnorodność dobrze zachowanych form polodowcowych i duże deniwelacje terenu nadają miejscami wysoczyźnie cechy stosunkowo młodego krajobrazu podobnego do pojezierzy.

Najważniejszą rzeką tego terenu jest Świsłocz wraz z dopływami. Naturalny charakter zachowały głównie strumienie występujące w obrębie uroczysk leśnych. Dolina Świsłoczy oraz doliny jej większych dopływów zostały wylesione i jako użytki zielone zostały zmeliorowane, jednak zakres tych działań był stosunkowo nieduży. Na terenie tworzonego Parku nie występują naturalne zbiorniki wodne, poza zawodnionymi starorzeczami. Wszystkie większe i mniejsze akweny mają charakter sztuczny, przy czym obecność zbiorników wód stojących, niezależnie od ich pochodzenia, jest korzystna dla ochrony bioróżnorodności, ponieważ zamieszkują je liczne gatunki płazów i ptaków wodno-błotnych.

Cechą wyróżniającą teren Parku jest wysoka zdolność retencjonowania wód opadowych i roztopowych w głębszych poziomach wodonośnych. Wynika to z budowy geologicznej obszaru oraz dużego udziału gruboziarnistych osadów przepuszczalnych w strefie przypowierzchniowej. Zwarta pokrywa leśna i roślinność dna lasu dodatkowo sprzyjają odprowadzaniu wody do gruntu. W gospodarce wodnej i retencji wodnej szczególna rola przypada obszarom bagiennym, w tym zabagnionym dolinom rzecznych.

Przeprowadzona analiza podstawowych komponentów środowiska przyrodniczego, istniejących i potencjalnych form ochrony przyrody potwierdza wysoki walor przyrodniczy tego obszaru, szczególnie w części środkowej, która stanowi też naturalne przedłużenie kompleksu leśnego Puszczy Knyszyńskiej. Na tle wysokich walorów przyrodniczych i kulturowych środkowej części parku wyróżnia się obszar doliny Nietupy wraz z rezerwatem, który poprzez rejon polany Kruszynian łączy się w kierunku wschodnim z terenami nad Świsłoczą, obejmującymi wsie Łosiniany, Rudaki, Chomontowce.

Przeprowadzona kwerenda materiałów archiwalnych i specjalistycznych opracowań z zakresu historii i materialnego dziedzictwa obszaru wykazały jego wyjątkowe bogactwo kulturowe i spójność terytorialną. Teren doliny Świsłoczy co najmniej od kilku wieków wyraźnie związany był z ośrodkiem w Grodnie i Wołkowysku. Przez ten cały okres w kształtowaniu oblicza tego obszaru miał żywioł ruski (białoruski). Nakładające się na to podłoże wpływy osadnictwa polskiego, żydowskiego i tatarskiego stworzyły między Krynkami i Jałówką specyficzną, wyjątkową mozaikę kultur, narodów i religii.

W ramach prac przygotowawczych związanych z projektowanym Parkiem przygotowano również analizę wartości ekonomicznej obszaru zlewni rzeki Świsłocz na odcinku między wsią Jałówką a Krynkami, określając wartości zasobów abiotycznych, biotycznych oraz walorów historyczno-kulturowych. Szacowana wartość ekonomiczna dóbr środowiskowych oznacza

gotowość konsumenta do wymiany go na inne dobra, w szczególności pieniądze, czyli wartość ekonomiczna to kwota, którą jednostka będzie skłonna wydać (nawet hipotetycznie) w celu otrzymania danego dobra w taki sposób, że zachowałaby ona taki sam poziom dobrobytu, jak w sytuacji, gdyby nie posiadała dobra, ale pieniądze.

Zgodnie z zasadami współczesnej ekonomii w ramach szacowania dla analizowanego obszaru określono:

- 1) bezpośrednią wartość użytkową zasobów (w tym: zasobów drewna, runa leśnego i zwierzyny łownej, ziołorośli, wód powierzchniowych i podziemnych)
- 2) bezpośrednią wartość użytkową związaną turystyką i rekreacją,
- 3) wartość pozaużytkową,
- 4) wartość usług ekosystemów, tj. pośrednią wartość użytkową (w tym: wartość usług regulacji klimatu bazującej na sekwestracji dwutlenku węgla oraz wartość usług oczyszczania powietrza).

Z analizowanych elementów największą wartość wykazały usługi związane z regulacją klimatu i oczyszczaniem powietrza, zasoby drewna oraz zasoby wodne. Wynika to z dominujących na tym terenie lasów oraz dużego udziału w powierzchni ogólnej gruntów torfowych związanych z zagłębieniami i dolinami rzek i strumieni. Istotnym wnioskiem z analizy wydaje się fakt, że wartość zasobów możliwych do pozyskania z badanego terenu, stanowi 42,5% całkowitej wartości i jest mniejsza od wartości nie związanej z intensywną eksploatacją zasobów tj. generowanej przez usługi ekosystemów, wartości związanej z turystyką i rekreacją oraz wartości pozaużytkowej, stanowiącej 57,5% całkowitej wartości.

Z uwagi na braki we współczesnej wiedzy dotyczącej określania wartości elementów środowiska nie było możliwe oszacowanie pełnej i całkowitej wartości poddanego analizie terenu, zarówno w zakresie wycenianych zasobów i usług, jak i ustalonych wartości. Dlatego należy założyć, że całkowita wartość ekonomiczna zasobów środowiskowych tego obszaru jest znacznie większa.

Biorąc pod uwagę opisane wyżej wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w § 2 uchwały zawarto ustalenia celów ochrony. Za podstawowy cel ochrony Parku uznano zachowanie mozaiki krajobrazów polno-leśnych na terenie lewobrzeżnej części zlewni rzeki Świsłocz położonej między jej dopływami: Jałówką i Nietupą oraz dziedzictwa historyczno-kulturowego wynikającego z bogactwa kultur, narodów i religii przenikającego się osadnictwa jaćwieskiego, ruskiego, polskiego, żydowskiego i tatarskiego.

Wśród szczególnych celów ochrony Parku ujęto:

- 1) ze względu na wartości przyrodnicze:
 - a) zachowanie naturalnej doliny z meandrującą rzeką Świsłocz i jej dopływami wraz ze starorzeczami i terenami źródliskowymi,
 - b) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów zapewniających trwałość lokalnych populacji gatunków roślin i zwierząt, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych,

- c) zachowanie istniejącego zróżnicowania naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami gospodarki,
- d) zachowanie wysokiej różnorodności biologicznej obszaru,
- e) zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej,
- f) ograniczanie antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi,
- g) osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych;

2) ze względu na wartości historyczne i kulturowe:

- a) ochrona tożsamości kulturowej obszaru, ukształtowanej jako specyficzna mozaika kultur, narodów i religii w wyniku przenikającego się osadnictwa białoruskiego, polskiego, żydowskiego i tatarskiego,
- b) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego z typową dla obszaru strukturą osadnictwa, siecią dróg, użytkowaniem gruntów oraz obiektami kultury materialnej,
- c) zachowanie i dokumentowanie śladów wydarzeń historycznych,
- d) utrzymanie i odtwarzanie lokalnych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
- e) utrzymanie charakterystycznych typów i układów zabudowy,
- f) zachowanie charakterystycznych cech lokalnej architektury;

3) ze względu na walory krajobrazowe:

- a) zachowanie istniejącego krajobrazu wraz z jego składnikami, walorami fizjonomicznymi i powiązaniem ekologicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zespołów krajobrazu otwartego, stanowiącego efekt współistnienia ekstensywnej gospodarki rolnej z naturalnymi elementami środowiska,
- b) kształtowanie i rewitalizacja krajobrazów zniekształconych,
- c) ochrona charakterystycznych dla obszaru form rzeźby.

Zgodnie z art. 16 ust. 3 *ustawy o ochronie przyrody* sejmik województwa w uchwale w sprawie parku krajobrazowego określa zakazy właściwe dla danego obszaru lub jego części, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17, wynikające z potrzeb jego ochrony. Po szczegółowej analizie celów ochrony i potencjalnych zagrożeń Parku, wprowadzono zakazy wymienione w § 3 ust. 1 uchwały, tworząc tym samym reżim ochronny Parku w postaci listy zakazów obowiązujących na jego terenie, przy czym co do zasady wynikającej z art. 16 ust. 6 *ustawy o ochronie przyrody* grunty rolne i leśne oraz inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

W celu zapewnienia możliwości rozwoju wiodącej gałęzi gospodarki na tym terenie, tj. rolnictwa, nie wprowadzono na terenie Parku wymienionego w art. 17 ust. 1 pkt 11 ustawy zakazu prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową.

W oparciu o konstytucyjną zasadę proporcjonalności w § 3 ust. 2, 3, 4, 5, 6 i 7 uchwały ustalono katalog następujących wyjątków od stosowania poszczególnych zakazów:

- 1) W § 3 ust. 2 uchwały zaproponowano odstępstwo od wszystkich wprowadzonych zakazów, dzięki czemu nie będą one obowiązywały w zakresie ustaleń miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego gminy oraz ostatecznych i prawomocnych decyzji o warunkach zabudowy obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały. Odstępstwo to stanowi przepis zabezpieczający prawa nabyte poprzez zapisy obowiązujących przed dniem w życie niniejszej uchwały miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin oraz ostatecznych i prawomocnych decyzji o warunkach zabudowy.

- 2) W § 3 ust. 3 uchwały, w celu zapewnienia gminom możliwości rozwojowych, zaproponowano wyjątki od zakazu realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*.

Dzięki temu zakaz nie będzie dotyczył przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko nie został stwierdzony na podstawie przepisów ww. ustawy lub przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku.

Ponadto, na wniosek gminy Gródek, w § 3 ust. 3 pkt 2 uchwały wprowadzono wyjątek stosowania zakazu dla nieruchomości położonych wzdłuż linii kolejowej Białystok – granica państwa w Gobiatach na odcinku biegnącym w obszarze Parku, co zostało umotywowane koniecznością zapewnienia możliwości lokalizacji przedsięwzięć związanych z obsługą ruchu kolejowego, w sytuacji przywrócenia tej linii do użytkowania, a szczególnie uruchomienia kolejowego przejścia granicznego z Białorusią.

- 3) W § 3 ust. 4 uchwały zaproponowano wyjątki od zakazu likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych. Dzięki wprowadzeniu tego odstępowania możliwa będzie racjonalna gospodarka zadrzewieniami na terenie Parku, uwzględniająca możliwość przywracania użytkowania rolniczego gruntów oraz usuwania drzew i krzewów chorych lub obumarłych, zagrażających bezpieczeństwu ludzi lub mienia oraz zadrzewień likwidowanych w ramach realizacji celów ochrony Parku, po uzyskaniu akceptacji Dyrektora Parku. Graniczne parametry drzew i krzewów, w przypadku których nie obowiązuje ww. zakaz, przyjęto zgodnie z art. 83f ust. 1 pkt 3 *ustawy o ochronie przyrody*. Wyjątek powyższy został sformułowany analogicznie jak w innych parkach krajobrazowych w województwie podlaskim.

- 4) W § 3 ust. 5 uchwały zaproponowano wyjątki od zakazów:

- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych.

Odstępstwa od wyżej wymienionych zakazów dotyczą złóż udokumentowanych do 31 grudnia 2005 r oraz złóż wykorzystywanych do celów leczniczych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, analogicznie jak w pozostałych parkach krajobrazowych w województwie podlaskim. Dodatkowo, na wniosek Gminy Gródek, wprowadzono odstępstwo od tych zakazów na nieruchomościach ujętych w § 3 ust. 5 pkt 5. Nieruchomości te Gmina wskazała jako tereny, na których już istnieją eksploatowane złoża, jak również pod przyszłe inwestycje oraz jako miejsca potencjalnego wydobywania skał (kredy, piasków i żwirów), co będzie mogło przyczynić się do rozwoju gospodarczego gminy. Za uwzględnieniem wniosku Gminy przemawia również brak wyjątkowych walorów przyrodniczych i krajobrazowych nieruchomości wskazanych do powyższego odstępstwa.

- 5) W § 3 ust. 6 uchwały zaproponowano wyjątki od zakazu wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych.

Odstępstwo wprowadzono na wniosek Gminy Krynki i dotyczy nieruchomości należących do tego organu, na terenie których od kilkudziesięciu lat trwa w niewielkiej skali pozyskiwanie kruszywa przez mieszkańców na cele własne, nie związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Gmina wykazała zasadność utrzymania dotychczasowego sposobu wykorzystania nieruchomości, co w ocenie tut. Organu nie będzie stanowiło istotnego zagrożenia dla celów ochrony tworzonego Parku.

- 6) W § 3 ust. 7 uchwały zaproponowano wyjątki od zakazu budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, w brzmieniu podobnym jak na terenie pozostałych parków krajobrazowych w województwie podlaskim. Odstępstwa te mają umożliwić budowę nowych obiektów budowlanych w ściśle określonych sytuacjach, dzięki czemu nie zostaną zaburzone możliwości rozwoju zabudowy na terenach zabudowanych lub przeznaczonych pod zabudowę z jednoczesną ochroną terenów szczególnie wrażliwych, tj. dolin rzecznych.

Dodatkowo w § 3 ust. 7 pkt 9 wprowadzono zapisy dotyczące wyłączenia spod zakazu budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych wybranych nieruchomości w obrębach geodezyjnych:

- Kundzicze oraz Łosiniany położonych w gminie Krynki,
- Bobrowniki, Gobiaty, Jaryłówka, Mostowlany, Świsłoczany, Wierobie, Zubki oraz Zubry położonych w gminie Gródek,
- Kondratki oraz Jałówka położonych w gminie Michałowo.

Wyłączenia te wprowadzono po analizie map zagospodarowania tych terenów oraz na wnioski gmin objętych granicami Parku. Mają one zapewnić warunki do rozwoju zabudowy, zarówno mieszkaniowej, jak i usługowej i rolniczej. Ma to korzystnie wpłynąć na rozwój społeczno-gospodarczy tych gmin. Wnioski te uznano za zasadne, przy czym zasięg strefy wyłączenia szczegółowo analizowano i określono indywidualnie dla każdej wskazanej działki, biorąc pod uwagę położenie działki w stosunku do linii brzegowej, istniejącą zabudowę i zadrzewienia, sposób użytkowania nieruchomości, również

na działkach sąsiednich, oraz ukształtowanie rzeźby terenu. Brano również pod uwagę, aby zmniejszona strefa ochrony nie stanowiła ryzyka negatywnego wpływu przyszłych inwestycji na środowisko przyrodnicze, wody powierzchniowe oraz krajobraz dolin rzecznych.

Biorąc pod uwagę przedmiot ochrony Parku i jego potencjalne zagrożenia oraz w oparciu o konstytucyjną zasadę proporcjonalności uznano, iż wprowadzenie w niniejszym projekcie uchwały katalogu zakazów i odstępstw od nich nie naruszy właściwej ochrony wyróżniających się krajobrazów o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Powyższe zasady umożliwią bardziej racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi, zapewnienie potrzeb mieszkańców i rozwój gospodarki na terenie Parku zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. W celu zminimalizowania ryzyka ograniczenia możliwości rozwojowych gmin w stopniu nieproporcjonalnym do wartości, jakie Park ma chronić, zakres zakazów i odstępstw od nich został również przeanalizowany pod kątem zgodności z obowiązującymi na terenie gmin dokumentami planistycznymi: miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Na obszarach graniczących z Parkiem nie wyznacza się otuliny, czyli strefy ochronnej wyznaczanej w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka. Zgodnie z art. 16 ust. 2 *ustawy o ochronie przyrody* wyznaczenie otuliny dla parku krajobrazowego nie jest obligatoryjne.

Cały rozpatrywany obszar cechuje się dość niskim zaludnieniem, specyficzną strukturą demograficzną, znaczną lesistością, relatywnie małą aktywnością gospodarczą, co przekłada się na potencjalnie niski stopień zagrożeń zewnętrznych dla Parku. Ponadto większa część terenu Parku, od strony północnej i zachodniej, otoczona jest innymi formami ochrony przyrody, z dominującymi obszarami zalesionymi, tj.:

- Obszarem Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”,
- Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Puszcza Knyszyńska” PLB 200003,
- Obszarem Specjalnej Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja Knyszyńska” PLH 200006.

Stąd wprowadzenie otuliny Parku Krajobrazowego Doliny Świsłoczy uznano za zbędne z punktu widzenia potrzeb jego ochrony, szczególnie, iż mogłoby to niepotrzebnie kolidować z gospodarką rolną tych terenów.

Nadzór nad Parkiem powierzony zostaje Zarządowi Województwa Podlaskiego.